

Oris Tilinen Qazaq Tiline Awdarma Barısında Jiberilgen Qatelerdi Sintaksistik Turğıdan Taldaw*

Analysis of Syntactic Errors in Translation From Russian to Kazakh Language

Bagdagul MUSSA¹

*2014-jılı 24-26 säwirde "Mädeniyetter toğısındağı til, ädebiyet jäne awdarma mäseleleri" attı VI-Halıqaralıq konferentsiyasınıń materiyaldarında (2-tom, 289-298 better) basılğan bayandamanıń öñdelip, tolıqtırılğan nusqası.

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Bagdagul Mussa (Dr. Öğr. Üyesi),
University of Jordan, Faculty of Foreign
Languages, Department of Asian Languages
Turkish Section, Amman, Jordan
E-posta bagdagulmussa@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5413-0095

Başvuru/Submitted: 18.09.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested:
27.03.2022

Son Revizyon/Last Revision Received:
02.04.2022

Kabul/Accepted: 02.04.2022

Atıf/Citation: Mussa, Bagdagul. "Oris Tilinen Qazaq Tiline Awdarma Barısında Jiberilgen Qatelerdi Sintaksistik Turğıdan Taldaw" *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 32, 1 (2022): 19-32.
<https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.997370>

ANDATPA

Burin oris tilinde jürgiziletin is-qağzardıń ana tilinde jürgizile bastawı, elimizde jäne şet elderde öndiriletin önimderdiń oramasında oris jäne basqa tildermen qosa qazaq tiliniń de ornı aluwı; jarnamaldıń qazaq tilindegi balamalarınıń berilüwi, ärine, quwanarlıq jayt. Alayda kez-kelgen qujat, önim sırtındağı jazuwlar men jarnamalar eń äweli oris tilinde jariyalanıp, sonan soñ qazaq tiline awdarılattın bolğandıqtan, qazaq tiliniń bedeline nuqsan keltiretindey şyjkilikter men olqılıqtardıń kezdesetininiń joqqa şıǵaruwǵa bolmas. Oris tilinen qazaq tiline awdarma barısında jiberiletin qanday da qatege bolmasın bey-jay qarawǵa bolmaydı. Öytkeni, mäsele – memlekettik tildir abiroyı. Awdarma barısında basılıw nemese ärip terüwge baylanıstı jiberiletin fonetikalıq jäne leksikalıq qatelerdiń ornın toltıruw äbden mümkin bolsa da tipti osınday qarapayım qatelerge jol berilmewi kerek. Al onıń qasında tildir eñ negizgi qurılımdıq bölgi bolıp tabılattın sintaksiske baylanıstı qatelerdi müldem boldırmaw kerek. Öytkeni, tildir sintaksistik qurılımda jiberilgen kez-kelgen qate tildir бүkil bitim-bolmısına jäne tabiǵatına kerı äser etpek. Sintaksistik qateler öz kezeginde söylemniń durıs tüsinilmewine keyde tipti qate tüsinilüwine äkelip soǵattın bolğandıqtan aytılmaq bolǵan oydıń durıs jetkizilmewiniń bastı sebebi bolıp tabıladı.

Bul maqalada qujattarda kezdesetin, önim oramalarındağı jazuwlar men jarnamaldıń qazaqşa nusqasındağı sintaksistik qatelerge nazar awdarılıp, olar misaldar arqılı taldanbaq jäne şeşim joldarı körsetilmek. Maqalaǵa önim oramalarındağı jäne keybir qujattardağı misaldar negiz bolıp alındı.

Anahtar kelimeler: Qazaq Tili, Awdarma, Sintaksistik Qateler, Jarnama Mätinderi, Oramadağı Jazuwlar

ABSTRACT

In recent years, the Kazakh language, along with Russian and other languages, has become more widely used in the execution of documents and inscriptions on product labels of industrial goods produced both in Kazakhstan and abroad, as well as in modern advertising texts. As documents, advertisements, and package labels are initially published in Russian and then translated into Kazakh language, it appears relevant to us to analyze the syntactic difficulties and errors that occur during the translation process of this language material: this

will contribute to both more accurate and clear transmission of information or thoughts and strengthening the authority of the state language of Kazakhstan.

After becoming acquainted with the various approaches to the classification of errors in the translation process, we focused our research on the syntactic errors that occur during the translation from Russian into the Kazakh language. First, we refer to the syntactic problems of translation as lexical compatibility and the syntactic type of the language, which is a very important scientific aspect in our opinion.

It is undeniable that it is important to avoid any errors in the information transmission during translation activities, but it is of particular scientific interest to use to identify and describe syntactic errors because the syntax is the basic structural part of the language, and even the most insignificant at first glance, error in the syntactic plan during translation can adversely affect the entire structure and accuracy of information transmission.

We attempted to analyze specific examples, summarize the main syntactic problems of translation, and outline solutions in our article. This research draws on examples of syntactic errors from industrial product documents, advertisements, and product labels.

Keywords: Kazakh Language, Translation, Syntactic Errors, Advertising Texts, Product Labels

EXTENDED ABSTRACT

We must admit that translation in general is extremely difficult. We know that if a text is translated by 10 different people, no two translations can be the same. We could have 10 different translations of the same text. Sometimes translating means creating something new. Therefore, translation is not only difficult but also a task that requires great responsibility.

However, the structural features of the target language should be considered during translation. Every language has its own phonetic, morphological, and syntactic structure.

Although mistakes such as typing, typographer or translator error, translator negligence, or irresponsibility are forgiven, the errors that contradict the language syntactic structure should not be underestimated. This is because errors in a language's phonetic and even morphological structure, unlike syntactic errors, do not affect the entire structure of the language.

As mentioned in the abstract, syntactic errors in documents, product packaging, and advertisements are significant, despite being less common than the letter, affix, or suffix errors. The vast majority of the examples in the article are taken from the packaging of food products such as tea, flour, cheese, chocolate, porridge, juice, coffee, and the packaging of various products such as soap, medicines, medicinal herbs, advertisements, and official documents such as quality management system documents. The materials gathered have been classified according to the syntactic system. Such syntactic errors can be divided into two main groups depending on the word groups and sentences.

Improper use of case affixes, as well as incorrect use of possessive and adjective groups, are considered syntactic errors in word groups.

Incorrect use of passive sentences, word disorder of the sentences, "calque" in sentences, and incomprehensible sentences are examples of syntactic errors related to the sentence structures.

The following conditions should be taken into account to avoid such incorrect uses, shortcomings, or mistakes:

- 1) The government's task of translating documents and advertising texts into the Kazakh language should be treated with the utmost seriousness and without negligence.
- 2) When translating from Russian, the translators are unfamiliar with the Kazakh language. Therefore, the translator must not only be fluent in Russian but also fluent in Kazakh.
- 3) Anyone who is fluent in two languages may not be a translator; professional translators who have the knowledge and specialized in the field of translation should be trained.
- 4) First, the translator must be responsible, and should respect and love his or her mother tongue.
- 5) There should be a competent body established to check the translations and translators' work.

As the examples in this paper show, it can be deduced that errors in word combinations are more common than in sentences. In conclusion, although syntactic errors in translation do not affect the Kazakh language as the influence of Russian and Western languages, which led to the destruction of the syntactic system of modern Gagauz or Karaim languages, we believe that not only syntactic errors but also spelling errors should be avoided.

Some of the product packages used in the examples include Uzbek and Kazakh translations. Unfortunately, the translation into the Uzbek language is much clearer than the translation into the Kazakh. This is due not only to the lack of an official organization of Kazakh translators but also to our indifference and irresponsibility toward our native language, a sign that we do not recognize and appreciate the dignity of our native language. No one else will raise the banner of our language unless we use it correctly and raise and support its status.

Kirispe

Awdarma isiniñ öte qıyın ekenin moyındamawğa bolmaydı. Bir mätindi on awdarmaşı awdaratın bolsa, onınıñ awdarmasınıñ birin-biri ayna qatesiz qaytalawı mümkin emes. Mätin bir bola tura bir-birinen özgeşe on türli awdarmağa qol jetkizüwimiz äbden iqtimal. Awdarma keyde jaña şığarma jazuwmen bara-bar. Sondıqtan awdarma isi – tek qıyın ğana emes jäne sonımen qatar jawapkerşiligi mol is.

Degenmen awdarma barısında awdarılıp otırğan tildiñ qurılıstıq erekşelikteriniñ eskerilgeni jön. Sebebi, kez-kelgen tildiñ fonetikalıq, morfologiyalıq jäne sintaksistik qurılısı, erekşeligi bar ekeni belgili. Awdarmanı bilay qoyğanda, töl tilimizde jazılğan jazuwlarda qatelikterge jol beriletinin eskersek, mına tömendegi mısaldarda orın alğan fonetikalıq jäne morfologiyalıq qatelerge tüsinistikpen qarawğa boladı:

Assamnan sättilik dämi (sätilik); “Assam” şäyin satıp alsanız (alsañız), siz “Assamnan sättilik dämi” aktsizasına **qatınasız** (**qatınsız**); jüldeñiñ sureti kupon **bettiñiñ** (**betiniñ**) sol jağındağı astıñğı (**astıñğı**) burışta; **sonğı** (**soñğı**) merzimi, äserşen (**äserinen**), demewş (**demewşi**) melşer (**mölşer**), tez eritin (**eriytin**), t.b. Osı mısaldardıñ işinen **qatısuw** etistiginiñ ornına **qatınasuw** etistigi qoldanılmaqsı bolğan, biraq ol da durıs qoldanılmağan.

Basılım qatesi, mätindi terüwşi nemese awdaruwşınıñ jibergen qatesi, nemquraylılıq, jawapkerşilikti sezibewşilik siyaqtı sebepterge baylanıstı orın alatin ayaq alıp jürgisiz munday qatelerge keşirimmen qarawğa bolğanımen, tildiñ sintaksistik qurılısına qayşy keletin qatelerge äste jol berüwge bolmaydı. Öytkeni, tildiñ fonetikalıq, tipti morfologiyalıq qurılısındağı qateler sintaksistik qateler tärizdi tildiñ bükil bitim-bolmısına äser ete qoymaydı.

Al sintaksis – Särsen Amanjolovtıñ pikiri boyınşa – durıs söyley, durıs jaza bilüwdiñ şartı (2008: 5) bolsa, Mäwlen Balaqayevtıñ tujırım dawı boyınşa, adam oyın jetkizüwdiñ grammatikalıq täsili (1992: 4). Sintaksistiñ zerttew ayasına kiretin söylem bolsa, Ahmet Baytursinov aytqanday, tüsinikti boluw üşin sözderdiñ bir-birimen qalay bolsa solay emes, mağmalı äri belgili qağıdalarğa say baylanısuwın qajet etedi (1992: 263). Bir tildiñ sintaksistik qurılısınıñ, grammatikalıq bolmısınıñ qanşalıqtı mañızdı ekenin türük ğalımı Nihad Sami Banarlıniñ (2007: 6) mına sözderinen de körüwge boladı: “*Bir tildiñ ulttıq bolmısın saqtap qaluwinıñ eñ mañızdı şartı – sol tildiñ grammatikalıq qağıdaları men sintaksistik qurılısı*”.

Al osı aytlığandardıñ barlığı bizdiñ söylew mädeniyetimizdi, til mädeniyetimizdi qalıptastıradı. S. Ajayev jäne basqaları (2018: 196) toqtalıp ötkendey, söylew mädeniyeti – oyımızdı anıq ta äserli jetkize otırıp basqalarınıñ bizdi durıs tüsinüwin qamtamasız etüw degen söz. Sondıqtan awdarmağa nemquraylı qarawğa bolmaydı.

Materiyaldar men ädister

Maqalağa negiz bolıp alınğan mısaldardıñ basım köpşiligi şäy, un, irimşik, şokolad, botqa, şırın, kofe sekildi tamaq önimderiniñ oramalarındağı jazuwlardan, sabın, däri-därmek, emdik qasiyeti bar şöp tärizdi är türli önimderdiñ oramalarınan, jarnamalardan jäne SMJ (sapa

menedjmenti jüyesi) siyaqti qujattardan jıynaqtaldı. Jıynalğan materialdar sintaksistik jüye boyınşa toptastırıldı.

Negizgi bölüm

Joğarıda söz etilgendey, qujattar, önim oramalarındağı jazuwlar men jarnamalarda kezdesetin sintaksistik qateler ärip nemese jalğaw qateleri sekildi jiyi uşıramağanimen, aytarlıqtay köp dewge boladı. Munday sintaksistik qatelerdi söz tirkesi jäne söylem jüyesine baylanıstı eki ülken topqa bölüp qarastıruwğa boladı.

I. Söz tirkesterinde jiberilgen sintaksistik qateler

1. Meñgerile baylanısqa söz tirkesteriniñ durıs qoldanılawı

Meñgerilüwdiñ – septik jalğawlı tolıqtawıstar; keyde septik jalğawlı pısıqtawıstar men etistik nemese täweldik jalğawlı söz arasındağı söz tirkesi baylanısı ekeni (Amanjolov, 2008: 41-43); al qabısuwdıñ – jalğawsız anıqtawıstar nemese pısıqtawıstardıñ anıqtaluwı nemese pısıqtaluwı sözdermen baylanısı (Amanjolov, 2008: 43-44; Ahanov, 1996: 198; Aşırova, 2012: 49-52) ekeni belgili. Al tömende meñgerile baylanısqa söz tirkesteriniñ qabısa baylanısqa söz tirkesteriniñ ornına qoldanılganı jayında söz qozğalmaq.

a) Kömektes septiğı arqılı meñgerile baylanısqa söz tirkesteri qabısa baylanısqa söz tirkesteriniñ ornına qate qoldanılgan:

Qate qoldanılawı	Durıs qoldanılawı
<i>Qızıl lenta-men oramadağı "Assam" şäyi ... ("Assam" şäyi)</i>	<i>Qızıl jolağı bar oramadağı "Assam" şäyi nemese Qızıl jolaq-tı oramadağı "Assam" şäyi</i>
<i>Ündi alqabınıñ "Çampiyon ASSAM STS" şäyiniñ turaqtı iyisi-men "Beta Tea" sizge sergek tañdawlı däm sıylaydı. ("Assam" şäyi)</i>	<i>"Beta Tea" sizge ündi alqabınıñ "Çampiyon Assam STS" şäyiniñ jupar iyis-ti dämın sıylaydı.</i>

ә) Kömektes septiginiñ jalğawı **boyınşa** şılawınıñ ornına qate qoldanılgan. Munday söz tirkesterin şarttı bağıniñqı sabaqtas söylemniñ bağıniñqı sıñarımın de almastıruwğa boladı:

Qate qoldanılawı	Durıs qoldanılawı
<i>Öz suraqtarıñız-ben, talap-tilekteriñiz-ben mına telefon arqılı baylanısıñız. ("Tsesna uni")</i>	<i>Suraqtarıñız, talap-tilekteriñiz boyınşa mına telefonmen baylanısıñız. nemese Suraqtarıñız, talap-tilekteriñiz boyınşa mına telefonğa habarlasıñız. nemese Eger suraqtarıñız, talap-tilekteriñiz bolsa, mına telefon arqılı baylanısıñız/ habarlasıñız.</i>

б) Kömektes septiginiñ jalğawı orıs tilindegi "testirovano dermatologiyey", "vneseno ucebnoy çast'yu" siyaqti Ündi-Evropa tilderine täñ jaqsız söylemder (İspolatov, 1970: 46-50) siyaqti jasala otırıp, qate qoldanılgan. Munday söylemderdi jaqtı söylemge aynaldıruwğa nemese **tarapınan** şılawı arqılı quruwğa boladı.

Qate qoldanılıwı	Duris qoldanılıwı
<i>Dermatologtar-men testilengen (sabin jarnaması)</i>	<i>Dermatologtardıñ tekserüwinen/ testinen ötken</i> nemese <i>Dermatologtar teksergen/ testilengen</i> nemese <i>Dermatologtar tarapınan tekserilgen/ testilengen</i>
<i>Oquw bölimi-men üzirelendi jáne engizildi.</i> (SMJ qujati) (sapa menedjmenti jüyesi)	<i>Oquw bölimi üzireledi/üzirlegen jáne engizdi/ engizgen.</i> nemese <i>Oquw bölimi tarapınan üzirelendi/ üzirelengen jáne engizildi/ engizilgen..</i>

б) Tabıs septigi arqılı menşerile baylanısqañ söz tirkesterinde tabıs septigi jalǵawınıñ tüsirilip qoldanılıwı:

Qate qoldanılıwı	Duris qoldanılıwı
<i>Şıǵıs qujattarØ tirkew jurnalı (SMJ qujati) (sapa menedjmenti jüyesi)</i>	<i>Şıǵıs qujattar-t-n tirkew jurnalı</i>

2. Matasa baylanısqañ söz tirkesteriniñ durıs qoldanılmawı

Matasuwdıñ – ilik jalǵawlı söz ben taweldik jalǵawlı sözdiñ baylanısı ekeni; taweldik jalǵawlı sözdiñ arqaşan ilik jalǵawlı sözdi; kerisinşe ilik jalǵawlı sözdiñ taweldik jalǵawlı sözdi kerek etetini (Ahanov, 1996: 197-198, Sayrambayev, 1981: 128-137) belgili. Tömende taweldik jalǵawlı sınarı bolǵanımen ilik jalǵawlı sınarı joq matasa baylanısqañ söz tirkesterine orın berilmek.

а) Matasa baylanısqañ söz tirkesteriniñ basınqı sınarındaǵı 3-jaq taweldik jalǵawınıñ orınsız qoldanılıwı:

Qate qoldanılıwı	Duris qoldanılıwı
<i>Jülde aluwǵa siz telefondar-t-men baylanısıñız: 53-09-21, 92-21-21</i> (“Assam” şäyi)	<i>Jülde aluw üşin mına telefondarØmen baylanısıñız/ telefondarǵa habarlasıñız:</i> 53-09-21, 92-21-21 nemese <i>Jülde aluw üşin mına 53-09-21, 92-21-21 telefondar-t-men baylanısıñız/ telefondar-t-na habarlasıñız.</i>
<i>Önimniñ 100g quramında maylılıǵ-t – 22,0 g, belog-t – 19,5g.</i> (“Suluguni” irimşigi)	<i>100g önimniñ quramında 22,0g mayØ, 19,5g belokØ bar.</i> (Maylılıq grammen ölşenbeydi, maylılıǵı joǵarı nemese tömen dewge boladı.)
<i>Önim-i qoldanuwǵa dayar.</i> (“Suluguni” irimşigi)	<i>ÖnimØ qoldanuwǵa dayar.</i>

ә) Matasa baylanısqañ söz tirkesteriniñ baǵınıñqı sınarındaǵı ilik septigi jalǵawınıñ tüsirilip qoldanılıwı:

*Mektep*Ø awlası degen söz tirkesiniñ sıjarlarınıñ arasına *ülken* sın esimi kelgen kezde *mektep-tiñ ülken* awlası bolıp özgeretini tärizdi, qazaq tilinde jasırın turğan ilik septiginiñ jalğawı bağınuñqı jäne basıñqı sıjarlardıñ arasına bir basqa söz kelgende qaytadan öz ornın aladı.

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>Kupondardı qabıldaw</i> Ø <i>soñğı merzim-i</i> (“Assam” şäyi)	<i>Kupondardı qabıldaw-dıñ soñğı merzim-i</i>

Tek qana *kupondardı qabıldaw*Ø *merzim-i* bolsa, onda bağınuñqı sıjarda ilik septigi jalğawı qoldanılsa da boladı. Biraq bağınuñqı men basıñqı sıjarlardıñ arasına *soñğı* degen sın esim kirkende ilik septigi jalğawınıñ qoldanıluwı tiyis.

6) Matasa baylanısqañ söz tirkesteriniñ sıjarlarınıñ arasına qabısa baylanısqañ söz tirkesteriniñ orınsız kirüwi:

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>“Kiriyeşki” irimşiktiiñ dämi bar tuzdalğan kepken nan-i</i> (“Kiriyeşki”)	<i>İrimşik dämi bar tuzdalıp keptirilgen “Kiriyeşki” nan-i</i>

Qabısa baylanısqañ söz tirkesi matasa baylanısqañ söz tirkesteriniñ sıjarlarınıñ arasında emes, onıñ aldında qoldanılganı jön. Sebebi *irimşiktiiñ dämi bar tuzdalıp keptirilgen* degen kürdeli anıqtawıñ - tek *nan* söziniñ ğana anıqtawıñı emes, *“Kiriyeşki” nanı* degen matasa baylanısqañ söz tirkesiniñ anıqtawıñı bolıp tabıladı.

3. Qabısa baylanısqañ söz tirkesteriniñ durıs qoldanıluwı:

a) Qabısa baylanısqañ söz tirkesteriniñ bağınuñqı sıjarlarınıñ orındarınıñ awıstırılıp qoldanıluwı:

Qazaq tilinde esimşeden jasalğan anıqtawıñ pen sın esimnen jasalğan anıqtawıñ qatar kelgende, esimşeden jasalğan anıqtawıñ sın esimnen jasalğan anıqtawıñtan burın turadı (Amanjolov, 2008: 43-44).

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>Qutırlaq</i> türli-tüsti glazur'men qaptalğan süt şokoladınan jasalğan draje (M&M's şokoladı)	Türli-tüsti glazur'men qaptalğan, süt qosılğan şokoladı <i>qutırlaq</i> draje
<i>Qurğaq</i> mayı alınbağan süt (M&M's şokoladı)	Mayı alınbağan <i>qurğaq</i> süt

Berilgen mısalda *qutırlaq* sözi *drajeniiñ* emes, *glazur'diiñ*; al *qurğaq* anıqtawıñı *sütiiñ* emes, *maydiiñ* sının bildirip tur. Olay bolsa qabısa baylanısqañ söz tirkesteriniñ bağınuñqı sıjarlarınıñ orındarınıñ awıstırılıp qoldanıluwı söylemniñ qate tüsinilüwine jol aşadı.

ә) Qabısa baylanısqan söz tirkesteriniñ bağınuñqı jäne basıñqı sıñarlarınıñ orındarınıñ awıstırılıp qoldanıluwı:

Qabısa baylanısqan söz tirkesteriniñ bağınuñqı jäne basıñqı sıñarlarınıñ orındarı awıstırılğan jaǵdayda söz tirkesi emes, söylem bolatını, basqaşa aytqanda, atributivtik söz tirkesteriniñ predikativtik söz tikresine¹ aynalatını belgili.

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>Jügeri botqası allergeni tömen</i> (“Malışka” botqası)	Allergeni tömen <i>jügeri botqası</i>
<i>Ananas balsırını</i> balalar taǵamına arnalǵan (“Fruktoviy sad” şırını)	Balalarǵa arnalǵan <i>ananas balsırını</i>
<i>Beyne baǵdarlama</i> tek üy işinde körüwge arnalǵan (jarnama)	Tek üy işinde körüwge arnalǵan <i>beyne baǵdarlama</i>

б) Jatis septigi jalǵawı men menşiktik bildiretin -ǵı jurnaǵınıñ birigüwi arqılı jasalǵan *-daǵı* qosımşasınıñ durıs qoldanıluwı nätijesinde qabısa baylanısqan söz tirkesteriniñ qurılısınıñ buzılıwı:

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>100% granula-daǵı şınayı iritmeli kofe</i> (“Nescafe Classic” kofesi)	Tez eriytin 100% tabiǵı <i>tüyirØ</i> kofe

Negizinde aǵılıñ tilinen (100% pure soluble coffee **in granules**) oris tiline (100% natural’nyı rastvorimıy kofe **v granulah**) dep awdarılǵan bul mısıl qazaq tiliniñ qurılıstıq erekşeliklerine müldem kereǵar. “*qutıdaǵı kofe*”, “*şındaǵı kofe*” dewge bolǵanımen, “*granuladaǵı kofe*”niñ bolmaytını ayqın.

в) San esim arqılı jasalǵan qabısa baylanısqan söz tirkesterinde köptik jalǵawınıñ orınsız qoldanıluwı²:

San esimmen tirkesken esim sözderdiñ köptik jalǵawın almawı – tek qazaq tiline ğana emes, barlıq türki tilderine ortaқ qasiyet (Ergin, 2019: 250)³.

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>SMK jüyesiniñ 8 printsip-teri</i> (SMJ qujatu) (sapa menedjmenti jüyesi)	<i>SMK jüyesiniñ 8 printsipØi</i>
Osı 20 şarşı- lar -ǵa “avtomobil” sözi jasılırǵan (“Ädil oyın” lotereyası)	Osı 20 şarşıØǵa “avtomobil” sözi jasılırǵan
1000 tölemdik karta- lar («Ассам» шәһи)	1000 tölemdik kartaØ

1 Atributivtik söz tirkesteri men predikativtik söz tirkesteri jayında qarawıñızǵa boladı: O. C. Ахманова, Словосочетание, Сб. «Вопросы грамматического строя», Москва, 1955, ss. 454-455

2 San esim arqılı jasalǵan qabısa baylanısqan söz tirkesterinde köptik jalǵawınıñ orınsız qoldanıluwı мәselesine türki tilderi turǵısanın burın da toqtalǵan bolatınbız: Fatma ÖZKAN, Baǵdagül MUSA, «Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi», *bilig*, Yaz / 2004, sayı 30: 108

3 Qarañız: Banguoǵlu, 2011: 322-323; 354; Demir-Yilmaz, 2006: 48

II. Söylem jüyesine qatıstı sintaksistik qateler

1. Jaqsız söylemderdiñ durıs qoldanılmawı:

Orıs tilindegi *Vam holodno?* (Arhipova, 2015: 8) *Poholadalo* siyaqtı jaqsız söylemderdiñ türki tilderinde jaqtı söylemnen beriletinin esten şığarmağan jön.

Qate qoldanıluwı	Durıs qoldanıluwı
Sağan suwıq pa? («Ambrobene» дәrisi)	Toñdıñ ba?

2. Söylemdegi söylem müşeleriniñ orın tärtibiniñ buzılıwı:

Türki tilderinde söylem müşeleriniñ orın tärtibiniñ *bastawıš – turlawsız müşeler – bayandawıš* türinde ekeni belgili⁴. Töwendegi keybir mısaldarda bul tärtip saqtalмай, Ündi-Evropa tilderindegidey *bastawıš – bayandawıš – turlawsız müşeler* retine qaray ornalasqan nemese turlawsız müşelerdiñ orındarı awısqan.

Qate qoldanıluwı	Durıs qoldanıluwı
<i>Aktiyada oynaladı:</i> - 500 teñgelik 1000 tölemdik kartalar - 50000 teñgelik kartalar - 500000 teñgelik kartalar (“Assam” şäyi)	<i>Aktiyada mına töwendegidey jüldeler oynaladı:</i> - 500 teñgelik 1000 tölemdik karta - 50000 teñgelik karta - 500000 teñgelik karta nemese <i>Aktiyada:</i> - 500 teñgelik 1000 tölemdik karta - 50000 teñgelik kartalar - 500000 teñgelik kartalar <u><i>oynaladı.</i></u>
<i>QR territoriyasındağı ekslyuzivti dištrib'yutor bolıp “Gamma-Video” tabıladı.</i>	<u><i>“Gamma-Video” QR territoriyasındağı ekslyuzivti dištrib'yutor bolıp tabıladı.</i></u>
<i>Ündi alqabınıñ “Çampion ASSAM STS” şäyiniñ turaqtı jupar iyisimen “Beta Tea” sizge sergek tañdawlı däm sıylaydı. (“Assam” şäyi)</i>	<u><i>“Beta Tea” sizge ündi alqabınıñ “Çampion Assam STS” şäyiniñ jupar iyisim dämın sıylaydı.</i></u>
<i>10 g qurğaq untaqta 9,5 g-nan kem emes laktuloza bar. (“Dyufalak” дәrisi)</i>	<u><i>10 g qurğaq untaqtağı laktuloza 9,5 g-nan kem emes.</i></u>
<i>Saqtaw kerek temperaturada 18±3°C. (“Kunjut” kazınağı)</i>	<u><i>18±3° C temperaturada saqtaw kerek.</i></u>
<i>salmağı 30 g 14% ilğaldılıqta (“Tüymedaq güli” şöbi)</i>	<i>Salmağı – 14% ilğaldılıqta 30 g</i> nemese <i>14% ilğaldılıqta salmağı – 30 g</i>

4 Söylemdegi söylem müşeleriniñ orın täribi jäne jalpı türki tilderindegi sözderdiñ orın täribi turalı qarañız: H. A. Баскаков, Структура простого предложения в тюркских языках, Фрунзе, 1956: 91; М. Балақаев, Т. Сайрамбаев, Қазіргі қазақ тілі, Алматы, 1997: 201, 207; Л. А. Покровская, Принципы исследования синтаксических изменений в тюркских языках, Проблемы современной тюркологии, Ленинград, 1980, стр.141-147; Т. Р. Қордабаев, Тарихи синтаксис мәселелері, Алматы, 1964, 168-6.; SOPER, J. J. (1996), *Loan Syntax In Turkic And Iranian*, Bloomington, Indiana, p.21-37; EDWİN, Arnold, A (1877), *Simple Transliteration Grammar*, London, p. 58; NEMETH, J. (1962), *Turkish Grammar*, Mouton, S’-Gravenhages, p. 100

Joğarıdağı mısaldardıñ birinşisinde *mına tömendegidey jüldeler* degen jıynaqtawşısı müşe qoldanılsa, bayandawıstıñ aldımın berilip, jüldelerdiñ attarınıñ qos nükte arqlı bölüne otırıp bayandawıstan keyin ornalastırılıwına boladı. Al eger jıynaqtawşısı nemese ayqındawış müşe qoldanıлмаған jağdayda bayandawıstıñ söylemniñ ayağında orın alğanı jön.

Al ekinşi söylemde bastawıstıñ söylemniñ ayaq jağına qaray alınıp, söylemniñ tabiği retı buzılğan.

Üşinşi söylemde *emes* jäne *bar* ekewi birden qoldanıлған, *emes* qoldanıлғаннан keyin *bar* bayandawıstıñ qoldanıluwı artıqtıq etedi.

Al törtinşi jäne besinşi söylemderdegi söylem müşeleriniñ orıssa balamasına säykes qoldanıluwı – qazaq tiliniñ sintaksistik qurılısına jat.

3. “Kal’ka” söylemder

Mardanov “kal’ka” sözi, frantsuz tilindegi “calque” sözinen tuwındap, “kopiya na bumage” degen mağınanı bildiredi dese (1986); entsiklopediyada “*kál’ka (kal’kirovaniye) — zaimstvovaniye inoyaziçnih slov, virajeniy, fraz, bukvál’num perevodom sootvetstvuyuşey yazıkovoy edinitsi*” (ЛЭС, 1990) deliniп lingvistikalıq turğidan anıqtama berilgen. Munday söylemderdiñ qatarına qazaq tiline oris tiliniñ tildik erekşeliklerin saqtay otırıp ayna-qatesiz awdarılğan söylemderdi jatqızuwğa boladı. Joğarıda osığan deyin toqtalıp ötken “*dermatologtarmen testilengen*”, “*oquw bölimimen äzirlendi jäne engizildi*”, “*Sağan suwıq pa?*” mısaldarına qosa tömendegi “*Aqşanı qaydan aluw?*” degen jarnama awdarması – qazaq tiliniñ tabiğatına tipti kereğar:

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>Aqşanı qaydan aluw?</i> (jarnama taqtası)	<i>Aqşanı qaydan aluwğa boladı?</i> (Gde vzyat’ den’gi?)

4. Tüsiniksiz söylemder

Al mına tömendegi söylemderdi, eger oris tilindegi nusqası bolmasa, tüsinüw eşqanday da mümkün emes.

Qate qoldanıluwı	Duris qoldanıluwı
<i>Ündi alqabınıñ “Çampion Assam STS” şäyiniñ turaqtı jupar iyisimen “Beta Tea» sizge sergek tañdawlı däm sıylaydı.</i> (“Assam” şäyi)	<i>“Beta Tea” sizge ündi alqabınıñ “Çampion Assam STS” şäyiniñ jupar iyisti dämin sıylaydı.</i> (“Beta Tea” darit vam bodryaşiy izskanniy vkus so stoykim aromatom çaya “Çampion Assam STS” izvestnoy indiyskoy dolini)
<i>Rahatıñızğa işiniz!</i> (“Assam” şäyi)	<i>İşiniz de rahatqa bölениñiz!</i> Rahattanıp işiniz! (Peyte i naslajdaytes’!)
<i>Sırtqı jarağa şomıldradı, vannağa saladı jäne klizma jasaydı.</i> (“Tüymedaq güli” şöbi)	<i>Şayuw, şomıluw jäne klizma üşin qoldanıladı.</i> (Narujno: dlya poloskaniy, vann, primoçek, klizm)

<i>Jasalğan jäne oralğan küniØ (jaramdı deyin) oramanıñ sırtqı betinen qarayıñ. (“Fan” çipsi)</i>	<i>Öndirilgen jäne oralğan küni-ñ (yağni jaramdıñ merzimin) (bilüw üşin) oramanıñ sırtqı betine qarayıñ.</i> nemese <i>Öndirilgen jäne oralğan küni, yağni jaramdıñ merzimi – oramanıñ sırtqı betinde.</i> (Datu izgotovleniya i upokovivaniya (goden do) smotri na litsevoy storone upokovki)
<i>20°C-dan aspaytın jäne awanıñ salıstırmalı ulğaldılıǵı 75%-tan aspaytın kezde saqtaladı.</i>	<i>20°C-den aspaytın temperaturada jäne 75%-ten aspaytın salıstırmalı ulğaldılıqta saqtaw kerek.</i> (Hranit’ pri temperature ne vişe 20°C i otnositel’noy vıajnosti ne bolee 75%)

Joǵarıdaǵı ekinşi mısaldı berilgen **Rahatıñızǵa işiñiz!** jarnaması üşin Nurbayeva jäne Bugenova (2019: 139) tarapınan **Rahattanıp işiñiz!** degen variyant usınılǵan. Bul variyanttı da qabılday otırıp **İşiñiz de rahatqa bölenniñiz!** dep awdarǵandı jön kördik.

Problema şeşimi

Temirǵali Esembekov aytqanday, munday keleñsiz jaǵdaylarǵa, olqılıqtarǵa jol berilmes üşin nemese munday qatelerdiñ aldın aluw üşin resmi uyım qajet. Temirǵali Esembekov “Ana tili” gazetine bergен suhbatında:

“... awdarmaşılarıñ köbi özderindegi sözdik qordan göri sözdiktegi dayın turǵan sözdi paydalana saladı. Sodan barıp, standarttı awdarıw payda boladı. Aytalıq, Almatıdaǵı habarlama-jarnamaların qazaqşa-orısşasın körip, qınjılıp qalasız. Zañ jüzinen qaraǵanda awdarmaşı sözdiktegi bar nährseni awdarıp berdi. Biraq ol qazaqşa emes. Negizi, mätindi tüsinip alıp, qazaqşaǵa awdarıw qajet. Gagarin köşesi men Qurmanǵazı köşesiniñ qıyılısında “Qazaqstan it ösirüwşileriniñ assotsiyatsiyası” bar. Al äli küñge deyin Qazaqstan awdarmaşılarınıñ qawımdastığı joq. Bir jerlerde qurılǵanımen ol jumıs jasamaydı. Onı eşkim bilmeydi. Mısalı, qazir respublikanıñ tükpır-tükpırinde köp til biletin awdarmaşılar jumıs istep jatır yağni awdarmaşılar dayın. Biraq solardı esepke alıp, uyımdastırıp, baǵıttap otırǵan eşbir uyım joq. Buǵan qadamdar jasalǵanımen, öz deñgeyinde emes” dey kele osı özekti mäselege toqtaladı. Temirǵali Esembekov 2012 jılı bergен suhbatında da qazaq tili men awdarmaǵa qatıstı mäselelerdi qozǵay otırıp, awdarma turalı zañ kerektigine nazar awdaradı.

Temirǵali Esembekovtıñ osı usınıstarına qosa tömendegi jaǵdaylar da eskerilse jön bolar edi:

- 1) Qujat jäne jarnama mätinderiniñ qazaq tilindegi awdarması boluw kerek degen memleketlik tapsırmaǵa nemquraylılıq tanıtpay asa jawapkerşilikpen qaraw kerek.
- 2) Orıs tilinen awdarma barısında awdarmaşılarıñ memleketlik tildi jaqsı bilmeytindikterin bayqawǵa boladı. Sondıqtan awdarmaşı tek orıs tilin öte joǵarı дәреjede meñgerip qoymay, memleketlik tildi de jetik bilüwi qajet.
- 3) Eki tildi jaqsı biletin kez-kelgen adam awdarmaşı bola almawı mümkün, bul üşin arnayı awdarma isi salasında bilim alǵan kәsibi awdarmaşılar jetildirilüwi kerek.

- 4) Awdarmaşı eñ aldımın jawapkerşilikti sezine alatın til janaşırı boluw kerek.
- 5) Awdarmalardı tekserip otıratın quzırlı organ kerek.

Qoritındı

Joǵarıdaǵı mısaldardan da körıp otırǵanıımızday, söylem júyesine qaraǵanda söz tirkesterine baylanıstı qateler jiyirek kezdesedi dep tujırmıdawǵa boladı. Qoritındılay kele awdarma barısında jiberilgen sintaksistik qateler qazaq tiline qazirgi gagauz (Menz, 2003: 23-44) nemese qarayım tilderiniñ sintaksistik júyesiniñ buzılıwına ákelip soqqan oris jáne batıs tilderiniñ ıqpalı siyaqtı áser etpegenimen, tilimizdiñ qadir-qasiyetine nuqsan keltiretin bolǵandıqtan, qay jerde bolmasın sintaksistik qateler tǵılı tipti árip qatesine jol berilmewi kerek degen oydamız.

Mısaldar alınǵan key önım qoraptarı men oramalarında oris tilindegi málimetterdiñ keyde qazaq tilimen qosa ózbekşe balamasın da kezdestirüwge boladı. Ökinštisi – ózbekşe balamasınıñ qazaqşa awdarmaǵa qaraǵanda áldeqayda túsiniqtilew boluwı. Bul – qazaq tilindegi awdarmanıñ tek qana awdarmaşılarıñ resmi uyımınıñ bolmawına baylanıstı emes, ana tilimizge degen salǵırt közqarasımız ben jawapkerşiliksizdigimizdiñ дәleli, ana tilimizdiñ qadir-qasterin bilmewimizdiñ, baǵalay almawımızdıñ ayǵaǵı. Öz tilimizdi özimiz tüzeltip, tilimizdiñ eñsesin özimiz kötermesek, basqa eşkim tilimizdiñ tuwın kötermek emes.

Hakem Deǵerlendirmesi: Dış baǵımsız.

Çıkar Çatısması: Yazar çıkar çatısması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadıǵını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Paydalanıǵan Ádebiyetter

- Azhayev S. A., I. A. Ishigov, B. T. Tastemirova. “The Culture of Speech in The Medical Educational System”. *Bulletin of National Academy of Sciences of The Republic of Kazakhstan*. Volume 1, Number 371 (2018): 195 – 199 (in Rus.)
- Banarlı, Nihad Sami. *Türkçenin Sırları*, 24.Baskı, İstanbul, Kubbealti, 2007.
- Banguoǵlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, 9. Baskı, Ankara, TDK yayınları, 2011.
- Demir, Nurettin - Emine Yılmaz. *Türk Dili-El Kitabı*, 3. baskı, Ankara, Grafiker yayınları, 2006.
- Edwin, Arnold. *Simple Transliterated Grammar*, London, 1877.

- Encyclopedic of Linguistic Dictionary* (1990). (Лингвистический энциклопедический словарь (ЛЭС)) [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BB%D0%B8%D0%B%D0%B3%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0\)#:~:text=%D0%9A%D0%B0%CC%81%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20\(%D0%BE%D1%82%20%D1%84%D1%80.,%3A%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%B2%D1%8B%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D0%B8%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%8B](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BB%D0%B8%D0%B%D0%B3%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0)#:~:text=%D0%9A%D0%B0%CC%81%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20(%D0%BE%D1%82%20%D1%84%D1%80.,%3A%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%B2%D1%8B%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D0%B8%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%8B) (Erişim: 30.08.2020)
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*. 1.baskı, İstanbul, Boğaziçi yayınları, 2019.
- Ispolatov A.M. “Односоставные конструкции и методика работы над ними с иностранными учащимися”, *Русский язык за рубежом*. Выпуск №4 (16) (1970). (“Odnosostavnye konstruksii i metodika raboti nad nimi s inostrannimi uçaşimisy”) <http://www.russianedu.ru/magazine/archive/rub/2/3.html> (Erişim: 30.08.2020)
- Menz, Astrid. “Slavic Language Influence on Gagauz” (Slav Dillerinin Gagauzcaya Etkisi). *bilig*, Kış 24, (2003): 23-44
- Nemeth J. *Turkish Grammar*, Mouton, , S'-Gravenhages, 1962).
- Nurbayeva A.M., L.A. Bugenova. “The Official Language In The Advertising Sector Of The Republic Of Kazakhstan”, *Vestnik KazHTU im. Abay*, серия «Филологический науки», №2 (68), (2019) (in Rus.)
- Özkan, Fatma – Bağdagül Musa. “Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi” *bilig*, Yaz, sayı 30, (2004): 95-139
- Soper J. J. *Loan Syntax İn Turkic And Iranian*, Bloomington, İndiana, 1996.
- Аманжолов, Сәрсен. *Қазақ әдеби тілі синтаксисінің қысқаша курсы* / Павлодар: Павлодар мемлекеттік уніті–Қазақ тіл білімінің антологиясы, 2008 (Amanjolov, Särsen. Qazaq ädebi tili sintaksisiniñ qısqaşa kursı)
- Архипова Л.В. (Составитель). *Безличное Предложение / Методическая разработка для преподавателей русского языка как иностранного и студентов – иностранцев подготовительного факультета, Изучающих русский язык*, Издательство ФГБОУ ВПО «ТГТУ» Тамбов, 2015 УДК 811.161.1(076) ББКШ13(Рус)-2-96 Б39, 2015 (Arhipova L.V. Bezličnoye Predlojenie/ Metodičeskaya razrabotka dlya prepodavateley russkogo yazıka kak inostrannogo i studentov – inostrantsev podgotovitel'nogo fakul'teta, izučayuşih russkij yazık) <https://docplayer.ru/28264583-Bezlichnoe-predlozhenie.html> (Erişim: 30.08.2020)
- Аханов, Кәкен. *Грамматика теориясының негіздері*, Алматы, Санат, 1996. (Ahanov, Käken. Grammatika teoriyasınıñ negizderi)
- Ахманова О. С. “Словосочетание”, Сб. *Вопросы грамматического строя*, АН, Москва, 1955. (Ahmanova O.S. Slovosocetaniye/ Voprosi grammatičeskogo stroya)
- Аширова А., «Меңгеріле байланысқан есімді сөз тіркесінің түрлері», *Қазуу Хабаршысы*, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, 2012, 49-5266. Ashirova Anar Tishibaevna (2012). Types Of Phrases By Management Connection. [QazUU Habarshisi], Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, №1 (135), (2012): 49-5266. (in Kaz.) (Aşirova A., “Meңgerile baylanısқан esimdi söz tirkesteriniñ türleri”)
- Байтұрсынов, Ахмет. *Тіл тағылымы*, Алматы, Ана тілі, 1992. (Baytursinova, Ahmet. Til tağılımı)
- Балақаев М. - Т. Сайрамбаев. *Қазіргі қазақ тілі*, 3-басылуы, Алматы, 1997. Balaqayev M.-T. Sayrambayev. Qazirgi qazaq tili)

- Балақаев, Мәулен. *Қазіргі қазақ тілі: сөз тіркесі мен жай сөйлем синтаксисі*, Алматы, 1992. (Balaqayev, Mawlen. Qazirgi qazaq tili: söz tirkesi men jay söylem sintaksisi)
- Баскаков Н. А. “Структура простого предложения в тюркских языках” // *Труды института языка и литературы АН Кирг. ССР*. Вып. VI. -Фрунзе, 23, (1956). Баскаков Н.А. Предложение и словосочетание в тюркских языках (Baskakov N. A. “Struktura prostogo predlojeniya v tyurkskih yazıkah // Trudi instituta yazıka i literaturı. Baskakov N.A. Predlojeniyе i slovosocetaniye v tyurkskih yazıkah)
- Есембеков, Темірғали. «Аударма туралы заң қажет», «қамшы.кз» ақпараттық порталы, 20 Мамыр 2012 (Esembekov, Temirgali. “Awdarma turalı zañ qajet”) <https://qamshy.kz/article/38-temirghali-esembekov-audarma-turaly-zanh-qadget> (Erişim: 30.03.2014)
- Есембеков, Темірғали. «Аударма ісінің ахуалы қалай?», «Ана тілі» газеті, 7 Қаңтар 2010 (Erişim: 30.03.2014) (Esembekov, Temirgali. “Awdarma isiniñ ahuwalı qalay?”)
- Қордабаев Т. Р. *Тарихи синтаксис мәселелері*, Алматы, Ғылым, 1964. (Qordabayev T.R. Tarihî sintaksis mäseleleri)
- Марданов Ш.К. “Русские “кальки” в узбекском литературном языке” *Тюркологические исследования*. Илим, Frunze, (1986). (in Rus.) (Mardanov Ş.K. “Russkie “kal’ki” v uzbekskom literaturnom yazıke”)
- Покровская Л. А. “Принципы исследования синтаксических изменений в тюркских языках” *Проблемы современной тюркологии*. Ленинград, (1980). (Pokrovskaya L.A. “Printsipi issledovaniya sintaksıçeskih izmeneniy v tyurkskih yazıkah)
- Сайрамбаев Т. *Қазіргі қазақ тіліндегі күрделі сөз тіркестері*, Алматы, Мектеп, 1981 (Sayrambayev T. Qazirgi qazaq tilindegi күрделі söz tirkesteri)